

Je progresse při výnosových daních fiskalismem?

I. Ú v o d.

Prof. dr. C. Horáček napsal 6. února t. r. do „Národních listů“ článek: „Některé fiskální tendence v daňové reformě.“ Pomíjím řadu drobných výtek tohoto směru, avšak jedna z nich mne zajímá vědecky. Profesor Horáček prohlašuje totiž progresi při daních výnosových za fiskalismus. Práví tam doslova toto:

„Za fiskalismus nutno také považovati další přiostrhování vzestupných sazeb daňových při některých daních výnosových. Není to jen nějaký omyl teorie, jak důvodová zpráva se domnívá, že zásada progresivnosti se při daních výnosových zásadně odmítá, nýbrž souvisí to se samou podstatou těchto daní odlišných od daně důchodové, poněvadž základem jich není subjektivní a individuální způsobilost, nýbrž jen objektivní, často schematický výnos, nepřihlízející k daňové způsobilosti toho, komu plyne. Vezměme dva podniky, z nichž jeden vykazuje výnos dvojnásobný prvního. Ale tento druhý podnik náleží na př. dvěma společníkům.

Při proporcionální sazbě daňové bude každý z těchto dvou společníků zdaněn stejně vysoko, jako je zdaněn jediný majitel nového podniku s polovičním výnosem. Ale při progresivní sazbě daňové tedy tento druhý podnik s dvojnásobným výnosem bude zdaněn nikoli dvakrát, nýbrž snad třikrát výše než podnik první. Budou tito dva společníci pak tedy platiti třikrát vyšší daň než majitel podniku prvního, a každý z nich tedy bude zdaněn o polovici výše než onen. Tam nutně vede progresivnost zdanění při daních výnosových. Že v praxi dnes namnoze se zavádí, je pravda, ale zůstává to nespravedlivým.

Nestejnoměrnost daňová, spočívající v samé podstatě daní výnosových, se tím postihuje, a nelze hledati důvod toho leč zase jen v tendencích fiskálních. Teoretické odůvodňování vzestupných sazeb tím, že v malých podnicích převládá živel osobní a ve větších kapitálový, a že ze známého stanoviska sociálního důchod kapitálový vyžaduje vyššího zdanění, má sice něco pro sebe, ale je tím opět sama osnova v nesouhlase tam, kde provádí se znova zvláštní daň z vyššího služného, tedy z ryze pracovního důchodu, ačkoliv jak známo a statisticky dokázáno, je u nás pracovní důchod již všeobecnou daní důchodovou fakticky daleko ostřeji postižen než každý důchod z jiného pramene plynoucí, poněvadž mnohem tíže může býti zatajen.“

Nebudu rozebíratí podstatu fiskalismu ani otázku, přišel-li popud k progresi při daních výnosových z fisku anebo spíše z politiky; to, co míní prof. dr. Horáček, mluvě o fiskalismu, ješt, že progrese při daních výnosových není odůvodněna věcně a vědecky, že tedy není věcně oprávněna a že si ji přes tuto neodůvodněnost vynutily ohledy jiné, že je ústupkem vědy a věcnosti před zájmem fisku či politiky. Tuto výtku bych mohl klidně snést, poněvadž musím ve správě finanční dělati nejen to, co považuji za vědecky správné, nýbrž konečně i to, co je politicky, finančně a někdy i technicky proveditelné. Avšak v daném případě jsem se postavil za progresi ve výnosových daních, konkrétně mluveno ve výdělkové dani, i vědecky v důvodové zprávě k berní reformě. Má-li tedy prof. Horáček pravdu, pak jsem buď sice jednal bona fide, ale mýlil jsem se, anebo jsem postavil vědu do služeb fisku a politiky (tentokráte politiky sociální, vždyť jde o obhajobu progrese). Proto mně tolik na tom záleží, abych prof. dr. C. Horáčka přesvědčil.

II. Daňové zásady.

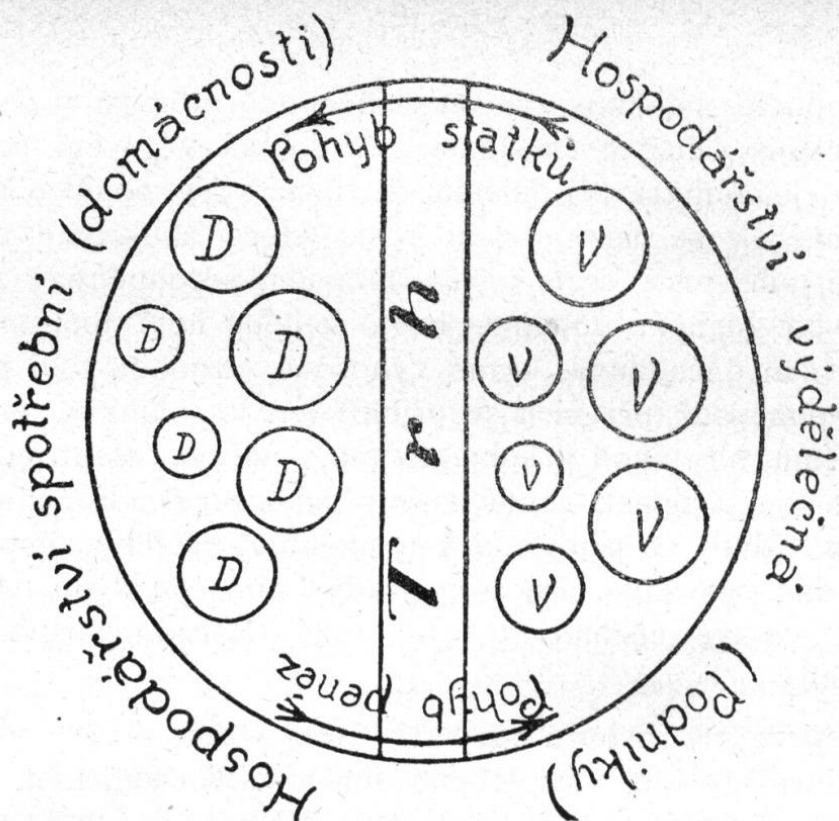
Učil jsem se na universitě ve finanční vědě a myslím též ze skript prof. Horáčka, že se daňové zásady liší na zásady finanční, národohospodářské a etické. Zásadou finanční je dostačitelnost a pružnost, zásadou hospodářskou ješt, že daň nemá podlamovati soukromé spotřeby a daňového pramene a etická zásada je spravedlnost. Starší školy viděly spravedlnost v proporcio-

nalitě podle majetku, výnosu či důchodu, novější v progresivitě celého daňového systému, jak doléhá ve svém celku na důchod jednotlivce při důchodech různé výše, poněvadž záleží na tom, jak se daň pocítuje a na které soukromé potřeby v řadě důležitosti kryté ještě důchodem nezdaněným, ale nekryté po zdanění, dolehne. Proto nejlépe hovoří tomuto požadavku daň důchodová. Daně výnosové nemohou býti progresivní, poněvadž při nich se přihlíží jen ku objektu, pramenu daňovému, ale nikoli k subjektivním poměrům majitele. Proto se zdaňuje pozemek chudé vdovy jako pozemek Schwarzenbergův. Kdyby se přihlíželo k momentům osobním, nebyla by to už daň výnosová. Tak jsem ještě i sám soudil do nedávna, a to i ve své učebnici z roku 1924 (Národní hospodářství, str. 350).

Teprve při rozboru původní vládní studie o berní reformě se mně rozběsklo, když jsem viděl, k jakým logickým konsekvencím tento názor vede. Zvláštní výdělková daň byla progresivní, ale poněvadž stála studie na teoretickém stanovisku, že je progresivita v rozporu s objektivitou této výnosové daně, udělala z ní pendent k dani důchodové, přiznávajíc jí jistý subjektivní charakter, a to tak, že důchodová daň je subjektivní daní osob fysických a zvláštní výdělková daň jaksi subjektivní daní osob právnických. Ostatní daně (všeobecná výdělková, rentová, pozemková a domovní) měly býti doplňkem obou prvních jako daní hlavních. Úsudek byl správný: je-li progresivita důsledkem subjektivity, je též jejím znakem a progresivní daň je subjektivní. Úsudek byl správný, ale předpoklad byl chybný, jak vyložím.

Všechno se ve mně vzepřelo proti této soustavě daňové. Zvláštní výdělková daň má býti pendentem k dani důchodové? Byl-li by nějaký pendent k dani důchodové osob fysických, pak by to mohla býti jediné důchodová daň spotřebních poplatností mimo domácnosti (kláštery a p.). Soustava přímých daní musí navazovati na soustavu hospodářskou, která se dá schematicky znázorniti takto:*)

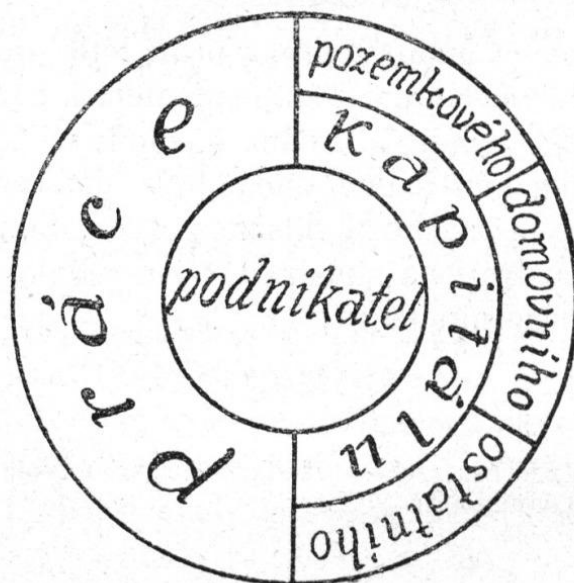
*) Vyjímám zde část ze své všeobecné části důvodové zprávy k reformě k přímým daním (str. 202).



Z výnosů podniků sbíhají se na druhé straně trhu z různých složek důchody druhé skupiny hospodářství, ve které se individualistické národní hospodářství rozpadá, to jest do hospodářství spotřebních, domácností. Důchod je základem spotřebního hospodářství. Souhrn všech důchodů všech domácností jest roven souhrnu výnosů všech podniků. Národní produkt jest národním důchodem.

Této hospodářské organizaci odpovídá též soustava přímých daní výnosových a daně důchodové. Soustavu daní výnosových seznáme z tohoto schématu.

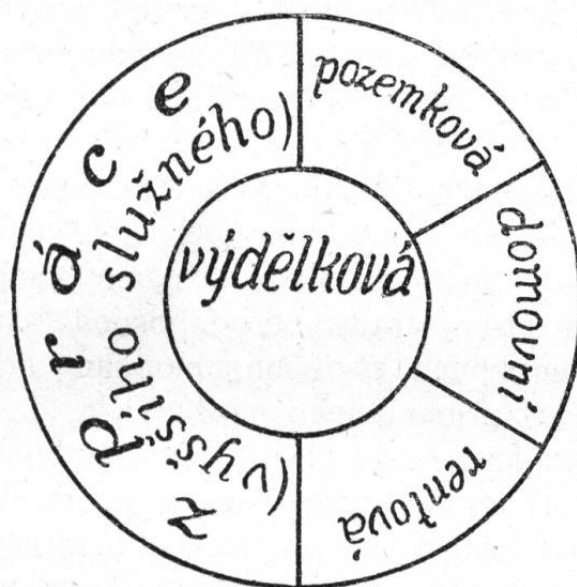
Výnos podniku a podíl:



Výnosy podniků (V) se přenášejí do domácností jako důchody (D). Výnos podniku jako pracovní skupiny (na rozdíl od podnikatelského zisku) je rozdíl mezi hodnotou (tržbou, cenou) vyrobených statků a mezi hodnotou statků výrobě obětovaných (suroviny, opotřebení strojů, motorů, budov atd.). Statky se výrobou zhodnocují, činí se výše upotřebitelnými, z tohoto zhodnocení se čerpá výnos podniku jakožto pracovní skupiny (i obchod a doprava statky zhodnocuje tím, že je přibližuje spotřebiteli).

Souhrn výnosů všech podniků tvoří národní produkt, výnos národní práce, základ obživy národa. Rozdělování se děje v každém podniku zvláště mezi činitele na podniku zúčastněné, jimiž jsou: podnikatel, kapitalista a pracovník.

Tomu odpovídají výnosové daně:



Úplná soustava výnosových daní obsahuje tedy tyto daně

1. výdělkovou,
2. pozemkovou,
3. domovní,
4. rentovou,
5. z výnosu pracovního.

Prakticky může býti mezi těmito daněmi různé křížení. Výdělková daň nepostihuje jen podnikatelský zisk, nýbrž i podíl jeho vlastního kapitálu a jeho práce na výnosu podniku, pozemková daň postihuje výnos podniku včetně podnikatelského zisku atd.

Proti těmto daním výnosovým stojí daň postihující důchod domácnostní. V souhrnu celého národního produktu a národního důchodu je předmět zdanění daněmi výnosovými a daní důchodovou úplně stejný, poněvadž národní produkt a národní důchod jsou veličiny stejné.

Tato soustava je tak jasná a přirozená a odpovídá úplně hospodářské struktuře, že bylo mně těžko pochopiti, jak by se měly proti sobě postavit zdanění fysických a právnických osob, tedy struktura navázána na konstrukci právní, s úplným porušením hospodářské stavby. A přece stále mluvila pro takovou stavbu ona progrese, která výnosové dani pojmově nesvědčí. Jak jsem řekl, úsudek byl správný, ale předpoklad byl nesprávný, bylo tedy třeba ohledati předpoklad. Podrobil jsem tedy předpoklad, který i u mne od skript prof. Horáčka platil za samozřejmý, novému rozboru, a výsledek byl překvapující. Výsledky tohoto badání jsem uveřejnil v souborném díle Handbuch der Finanzwissenschaft (Gerloff-Meisel), Tubinky 1926, I., str. 316 a n.

Shrnuji hlavní poznatky tohoto směru takto: Daňové zásady lze seskupiti ve dvě skupiny, z nichž první formuluje finanční potřebu (finanční zásady dostačitelnosti a pružnosti) a druhá únosnost (zásady národohospodářské a ethické). Daně totiž konec konců různými methodami odčerpávají důchod nebo výnos (přímo anebo nepřímě), a jde o to, jak daleko lze v celku i v jednotlivé dani (methodě daňové) jíti. V celku jest jasno, že nucený svazek musí svou činností, podmíněnou daněmi, národ a národní hospodářství osvěžovati a nikoli podlamovati. Otázka progrese a proporce se však netýká celkového břemene daňového, nýbrž jeho rozvrhu, a proto především určitých zdaňovacích method, po případě jich souhrnu k určitým případům výnosu, důchodu, cen, výroby atd. Jinými slovy třeba zkoumati únosnost pro každou jednotlivou daň (zdaňovací metoda). A tu se podávají pro posouzení únosnosti zásadně dvě hlediska podle dvou zásadních směrů, jimiž daně působí, a podle dvou zásadně odlišných skupin hospodářských, ve které se podle hořejšího rozboru národní hospodářství rozpadá. Jednu skupinu tvoří podniky, v nichž cestou výdělku a výnosu se odehrává produkce jako podklad národního blahobytu, druhou skupinu tvoří domácnosti, v nichž cestou důchodů, cen a spo-

třeby se odehrává život a úkoj všech potřeb. Každá daň působí jedním i druhým směrem. I daň důchodovou třeba hodnotiti jednak podle jejího vlivu na život domácnostní, poněvadž zmenšení důchodu znamená restrikcí potřeb domácnostních, jednak podle účinku na činnost podnikatelskou a výrobní, poněvadž přespřílišné zdanění vyhání kapitál do ciziny. Stejně i daně spotřební mají svůj účinek na život domácnostní, poněvadž zdražení statků působí jako snížení peněžního důchodu (jest snížením důchodu reálného) a působí na rozsah výroby, poněvadž každé ceně odpovídá určitý rozsah spotřeby a proto i výroby. U některých daní splývá obojí úvaha hodně dohromady, jako u všeobecné daně výdělkové, kde je podnikový výnos jediným důchodem podnikatelovým, u jiných ustupuje zřetel k účinkům na důchod a domácnost do pozadí, poněvadž je nepostižitelný, jako u zvláštní daně výdělkové společností akciových a pod. Dvojí tento směr účinků daňových jest vyjádřen pojmem únosnosti subjektivní a objektivní. Této únosnosti musí býti daň přizpůsobena.

Tak daň důchodová, která je zařízena přímo na důchod domácnostní, vykonává tlak na peněžní a reálný důchod a shledává větší únosnost u vyšších důchodů, umožňujících úkoj nejen nezbytných, nýbrž i zbytných potřeb, nežli u důchodů nižších. Důsledek toho jest její progresivita. Avšak zřetele k objektivní únosnosti velí po případě, aby se v progresivitě nešlo tak daleko, jak by to připouštěla i žádala únosnost subjektivní, poněvadž třeba přihlížeti ku fluktuaci kapitálu. Progresivita daně důchodové plynula ze subjektivní únosnosti. Zřetele k této subjektivní únosnosti velí dále na př., že spotřební daně z luxusní spotřeby jsou zdaněny poměrně výše nežli ze spotřeby obyčejné, v předpokladu, že jen vyšší důchody si mohou dopřáti této spotřeby. Plyne tedy z progresivity daně důchodové zařízené na únosnost subjektivní cokoli pro daně ostatní? Plyne snad z toho, že daně ostatní nemohou býti progresivní? Viděli jsme právě u daní spotřebních, že tomu tak není. Plyne tedy snad z progresivity daně důchodové, že nemohou býti právem daně výnosové za určitých okolností progresivními? Plyne snad z toho, že výnosové daně mají býti proporcionálními?

III. Progrese při výdělkové dani.

Daně výnosové postihují výnos určitého objektu, zvláště podniku (pozemku, domu a p.). Metoda daňová je zde přizpůsobena okolnostem určeným podnikem (objektem), nikoli okolnostem přizpůsobeným domácnosti, do které výnos podniku plyne, ať už se jedná o podnik individuální nebo o podnik společenský, ač je v té příčině určitý rozdíl, jak později vyložím. Moment subjektivní únosnosti ustupuje tedy do pozadí. Moment subjektivní únosnosti nemůže tedy působiti ku progresivitě daně. Plyne však z toho, že daň progresivní býti nemůže? To by bylo jen tenkrát pravda, kdyby objektivní únosnost, která je zde rozhodnou, nemohla vésti k progresivitě stejně logicky, jak tomu bylo u únosnosti subjektivní při dani důchodové nebo při daních přepychových. Ze subjektivní únosnosti plynula progresivita, co plyne z únosnosti objektivní? Toho nelze zodpověděti jednou formulí, poněvadž zde jsou zase metody různé. Zdaňuji-li na př. při zvláštní dani výdělkové relativní výnos kapitálový vyjádřený dividendou, jest daňová únosnost formulována únosností kapitálovou, což znamená, že nesmí daň podlomiti funkce kapitálu v podnikání. Podlomila by ji, kdyby neponechala kapitálu normálního zúročení. Přejde tedy na to, jaké je skutečné zúročení kapitálu (dividenda) v podniku. Dejme tomu, že je ono normální zúročení čtyřprocentní. Tu je zřejmo, že lze z dividendy 10 či 20procentní odníti daní více bez poruchy funkce kapitálu v podniku, nežli z dividendy 4%. Progresivita, jež se zde podává z relativní výnosnosti kapitálu, nemá nic společného s progresivitou plynoucí ze subjektivní únosnosti. Beze všeho zřetele k tomu, do jakých domácností a s jakým důchodem plyne výnos z těchto podniků, je odůvodněna progresivita únosností věcnou. V tom spočívá hlavně omyl prof. Horáčka, že zná jen jednu progresivitu, která plyne z únosnosti subjektivní, a proto, kde o ní nemůže býti řeči, jak tomu je při zdanění dividendy, má za to, že k progresivitě není důvodů, poněvadž nemá vztahu k důchodu a domácnosti. To je pravda, progresivita zde neplyne z únosnosti subjektivní, ale není pravda, že progresivita plyne jedině z této únosnosti, poněvadž, jak bylo ukázáno, plyne i z únosnosti objektivní. Zda a do jaké míry, závisí na methodě zdaňovací.

Odvodili jsme v daném příkladě progresivitu z relativního kapitálového výnosu. Dá se odvoditi progresivita z absolutního kapitálového výnosu, jak se o to staly pokusy? Nikoli! Neznám-li ničeho více, nežli absolutní výnos podniku smím říci, že má býti vyšší výnos zdaněn více nežli výnos menší? Žádným způsobem. *Ceteris paribus* by to bylo větší zatížení podniků větších oproti podnikům menším. Je to věcně a vědecky odůvodněno? Zajisté že nikoli. Byl by to trest pro podniky větší při relativně stejném výnosu, byla by to po případě umělá překážka pro vývoj k ekonomičtějším výrobním jednotkám a umělá prémie pro podniky menší. Absolutní výnos tedy nemůže býti základem v důvodech pro progresivitu, jako jím byl plným právem výnos relativní. Nelze tedy generálně ani říci, že mají býti výnosové daně proporcionální, ani že mají býti progresivní, poněvadž záleží na methodě konkrétní daně. Ale tím, co jsem doposud uvedl, je věcně odůvodněna progresse při zdanění relativního výnosu kapitálového při zvláštní dani výdělkové.

Při všeobecné dani výdělkové podniků individuálních se nezdaňuje výnos relativní, nýbrž výnos absolutní. Progresivní zdanění nemá tedy zde místo podle toho, co bylo dosud řečeno. Tu by mohl prof. Horáček namítnouti, že přece připouštím progresi při všeobecné dani výdělkové proti této vědecké zásadě. Na první pohled má pravdu, vskutku je věc přece jen jiná. U všeobecné daně výdělkové jest progresse podle absolutního výnosu věcně a vědecky neodůvodněna. Avšak zde se uplatňuje jiný moment, který vede ku degeneraci pro nejmenší výnosy, což dlužno od progresse velmi dobře rozlišovati. Běží tu o zdanění výnosu podnikatelova v podnicích individuálních. Jakkoli se při tom nezjišťují všechny osobní poměry podnikatelovy, tedy nelze zavíratí oči nad faktem, že zde běží zpravidla o hlavní, ne-li jediný podklad existence podnikatelovy. Proto i když se postavíme při této dani na zásadu proporce, jsou úlevy pro podniky malé a nejmenší odůvodněny. To je moment jeden. Druhý plyne z úvahy, že se při zvláštní dani výdělkové zdaňuje výnos kapitálový, kdežto při všeobecné dani výdělkové výnos podnikatelův z jeho kapitálu i z jeho práce. Pokud pak se uznává, že fundovaný výnos kapitálový snese poměrně větší daňové zatížení nežli výnos pracovní, bylo by vlastně rozlišovati ve výnosu podnikatelovu při všeobecné dani výdělkové

kvotu pracovní a kvotu kapitálovou. To se prakticky nedá provést. Proto též není možné při všeobecné dani výdělkové zdanění podle relativního výnosu, totiž podle poměru výnosu k investovanému kapitálu. V živnostech převážně pracovních s nepatrným investovaným kapitálem jevílo by se *ceteris paribus* výnosové procento vždy vyšší nežli v podnicích převážně kapitálových. Nicméně ukazuje zkušenost, že malé podniky jsou zpravidla převážně pracovní a velké podniky zpravidla převážně kapitálové; střední tedy smíšené. Vycházíme-li z tohoto předpokladu, je odůvodněna degrese pro podniky střední a malé vzhledem k jich pracovní povaze. Z těchto důvodů jsem postavil jako zásadu určitou střední sazbu s přírážkou pro podniky převážně kapitálové, ovšem bez individuálního zkoumání podle výše absolutního výnosu nad 120.000 Kč, a stejně srážku pro podniky malé (pod 30.000 Kč). Moment první pak (zřetel k existenci podnikatelově) vyžádal si dalších úlev pro podnikatele nejmenší.

Je-li tedy zvláštní daň výdělková zařízena progresivně podle relativního výnosu vzhledem k objektivní nosnosti kapitálu, jest všeobecná daň výdělková zařízena degresivně pro výnosy pracovní a z existenčních důvodů pro podniky nejmenší. Namítl by někdo, že zde činím rozdíl mezi progresí a degresí a že to snad je totéž a že přijde jen na to, ze kterého konce se na linii dívám. Tomu není tak. Kdyby byla všeobecná daň výdělková progresivní, nebylo by důvodu, aby se zastavovala sazba postihující horní vrstvu výnosovou (nad 120.000 Kč) při této hranici a nerostla dále. Záleží tedy nejen na pohledu, nýbrž i na konstrukci linie, ale to je zde vedlejší. Běží hlavně o to, že věcné a vědecké (ne snad fiskální a politické) důvody mluví proto, aby nezůstala výdělková daň čistě proporcionální. Progresivita není jen důsledkem únosnosti subjektivní, nýbrž i za určitých okolností i důsledkem únosnosti objektivní. Přijde na zdaňovací metodu a objektivní únosnost jí odpovídající. Nejsou to tedy jen zřetele k osobním poměrům poplatníkovým, které vedou k progresi nebo ku degresi, takže by všude tam, kde k nim nelze přihlížeti, bylo toto vyloučeno a přípustna jediné proportionalita. Viděli jsme, že kapitálová nosnost měřená relativním výnosem vede plným právem stejně též ku progresi. Theorie, která zná vědeckou progresi jen z únosnosti subjektivní a veške-

rou ostatní progresi či degresi při výnosových daních prohlašuje za fiskální, musí své stanovisko revidovati.

IV. Daň z vyššího služného.

Pokud se odůvodňuje degrese všeobecné daně výdělkové zřetelem k pracovnímu výnosu, spatřuje prof. Horáček v tom rozpor, že se v téže předloze zavádí daň z vyššího služného, tedy z ryze pracovního důchodu, ačkoli je pracovní důchod zdaněn při dani důchodové ostřeji nežli důchody ostatní. Výtka tato se už netýká oprávněnosti progresivity daní výnosových, nýbrž oprávněnosti daně z vyššího služného. Prof. Horáčkovi jeví se tato daň v rozporu s distinkcí, kterou jsem provedl při dani výdělkové mezi prací a kapitálem. Ale problém spravedlnosti a oprávněnosti této daně nespočívá na srovnání v zatížení práce oproti zatížení kapitálu, nýbrž na srovnání zatížení práce podnikatelovy a práce nesamostatné, na mzdu a plat. I v čistě pracovních živnostech podléhá výnos pracovní ze samostatné práce plně dani důchodové a vedle toho výnosové s přírážkami samosprávnými, kdežto plat a mzda podléhá pouze dani důchodové. Je to spravedlivé? Poukaz k tomu, že se daní důchodovou podnikatelské výnosy nikdy plně nepostihnou, kdežto mzdy a platy se postihují plně, takže jich zdanění tvoří nepoměrně větší kvotu v dani důchodové nežli by odpovídalo mzdám a platům v rámci důchodů všech, jest správný. Z toho však vyplývá především, že třeba při dani důchodové pamatovati na úlevy pro pevné platy, což se děje při srážkové dani a při paušálu srážek nákladových. Ale z řečeného rozdílu při zachycení základu zdaňovacího při dani důchodové, nevyplývá, že mají výnosové daně i s přírážkami samosprávnými u pracovního výnosu vůbec odpadnouti. Nemáme přece samé nepoctivé fatenty — podnikatele při dani důchodové a poctiví jsou vůči nepoctivým ve zrovna takové nevýhodě jako mzdy a platy a nemohou též pro sebe dovozovati osvobození od daně výnosové i s přírážkami. Dále jest otázka, zda řečená nesrovnalost není přece jen trochu více nežli vyvážena daněmi výnosovými i s přírážkami, takže se v celkovém zatížení zase objevuje výhoda pevných platů a mezd. Pokud přirovnáváme platy k výnosům živností pracovních, jsou pevné platy při stejné výši ve výhodě, jsou-li zajištěné. Konečně si třeba uvědomiti, že i zvýhodnění pracovních

výnosů oproti kapitálovým se děje ze sociálních důvodů, kteréžto zřetele i u pracovních důchodů nejvyšších ustupují do pozadí. Všecky tyto momenty vedly k obnovení daně z vyššího služného, avšak jen pro platy nejvyšší a ve zmírněné formě, že dani této podléhá jen ona část vysokých důchodů, která přesahuje 100.000 Kč. Ale jak už bylo podotčeno, oprávněnost této daně nemá nic společného s problémem, je-li progresivita výnosových daní fiskalismem.

Karel Engliš.

Naše spotřeba chlebovin.

Kolik obyvatelstvo určitého státu spotřebuje pšenice a žita pro svoji výživu nebo kolik průměrně jenom jedna hlava vůbec nebo průměrem jedna osoba určité třídy obyvatelstva, jsou čísla zajímavá a důležitá z celé řady důvodů. Především pšenice a žito ve formě mouky jsou vedle masa základem lidské výživy. Je zajímavý poměr mezi spotřebou pšenice a spotřebou žita, ba i poměr mezi spotřebou jednotlivých druhů mouky, neboť přichází tím k výrazu určitý způsob stravování celých národů nebo určitých krajů nebo různých tříd obyvatelstva. Konsum různé kvality mouky rozhoduje pak velmi pronikavě o potřebě příslušných surovin, o potřebě chlebového obilí. Při tom se ihned vynořuje otázka, zdali domácí zemědělství dovede vyrobiti tolik obilí, kolik ho domácí konsum potřebuje. Je to hospodářsky a vojensky vysoce důležitá otázka soběstačnosti. V případě nesoběstačnosti je tu hned řada dalších otázek, čím je taková nesoběstačnost zaviněna, jakým způsobem dala by se odstraniti nebo aspoň zmírniti. Porovnávání výroby se spotřebou vede k otázce, kolik spotřebuje sám vyrábějící venkov a kolik ze svých přebytků ponechává k výživě obyvatelstva nezemědělského. Jsou dovozy obilí a mouky zjevem trvalým nebo jen přechodným?

Jak patrně, jest celá řada otázek, která se nám vyrojí při úvaze o problému naší spotřeby chlebovin. Na otázky ty však není možno bezpečně odpověděti, neznáme-li čísel, která tuto spotřebu vyjadřují, zkrátka nemáme-li spotřební statistiky. A tak se ocitáme u nové otázky, jak lze zjistiti nebo vypočítati spotřebu chlebovin ve státě.